

## สรุปบทสัมภาษณ์

๑. สภาพปัจจุบันของคณะสงฆ์อนัมนิกาย ๖ ด้าน

... สรุปการสัมภาษณ์ ๖ ด้าน ...

๑.๑ ด้านการบริหารการปกครอง พระมหาคณานัมนัธรรมปัญญาธิวัตร (เจริญ กิ่งเจียว) “การบริหาร งานด้านการปกครอง ในภาพรวมไม่ปรากฏว่ามีปัญหาที่ส่งผลในด้านปกครองกับองค์กรและบุคลากรในองค์กร เพราะองค์กรมีสมาชิกน้อย การดูแลทั้งถึง และป้องกันได้อย่างได้ผล มีโครงสร้างด้านการบริหารที่ใช้อยู่ตามมติมหาเถรสมาคมภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๐๕ และแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๓๕ มีการจัดระบบและวางระบบให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันขององค์กรอย่างเหมาะสม”

พระมหาคณานัมนัธรรมปัญญาธิวัตร (เจริญ กิ่งเจียว) “การปกครอง คณะสงฆ์อนัมนิกายแม้ว่าจะเป็นคณะสงฆ์ในพุทธศาสนาแต่เป็นพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ในประเทศไทยมีคณะสงฆ์มหายาน ๒ นิกายเท่านั้นที่รัฐให้การรับรองและอยู่ภายใต้การปกครองของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่มีกฎกระทรวงฉบับที่ ๓ (พุทธศักราช ๒๕๒๐) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๐๕ และกฎกระทรวงฉบับที่ ๔ ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๓๕ ตามทฤษฎีแล้ว คณะสงฆ์อนัมนิกายอยู่ในการปกครองสายบังคับบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก โดยมีสำนักงานพระพุทธรศาสนาแห่งชาติรับสนองงานของคณะสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับสมเด็จพระสังฆราช และราชการ ในทางปฏิบัติ สมเด็จพระสังฆราช ได้ให้ความอิสระในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อนัมนิกายแก่เจ้าคณะใหญ่ฝ่ายอนัมนิกาย ในระดับระดับองค์กรในภาพรวมและระดับรองลงมาจนถึงระดับล่าง คือ องค์กรระดับวัด มหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธรศาสนาแห่งชาติ ได้ปฏิบัติต่อคณะสงฆ์อนัมนิกายทุกระดับ “คณะสงฆ์อนัมนิกายโดยผู้บริหารระดับสูง คือ เจ้าคณะใหญ่มีความเคารพและให้ความนับถือต่อผู้บริหารในองค์กรคณะมหาเถรสมาคมทุกระดับชั้น”

พระคณานัมนัธรรมเมธาจารย์ (ถนอม เกี่ยนลึก) “การบริหารงานของคณะสงฆ์อนัมนิกายแม้จะเป็นพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน แต่องค์กรตั้งอยู่ในประเทศไทย จึงมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับพระพุทธรศาสนาเถรวาทเพื่อหลีกเลี่ยงข้อครหาและความขัดแย้ง จะเห็นได้จากวัตรปฏิบัติ เช่น “แต่เดิมพระสงฆ์อนัมนิกายฉัน ๓ มื้อ คือ เช้า กลางวัน และเย็น แต่กลับฉันตามเวลาที่พระสงฆ์เถรวาทปฏิบัติฉันเพียง ๒ มื้อ เช้าและเพล ตลอดถึงการหลีกเลี่ยงการถูกต้องตัวอัสตรี และการรับของถวายหรือประเคนจากสตรีโดยใช้ผ้ารองรับ” ... “การเกิดวิกฤตศรัทธาของชาวพุทธ ที่เกิดจากการประพฤติปฏิบัตินอกกลุ่มนอกทางของพระสงฆ์ไทยบางส่วนซึ่งเป็นส่วนน้อย แต่ผลลัพธ์ กลับเป็นเรื่องใหญ่ ประกอบกับการขาดบุคลากรหรือทรัพยากรบุคคลของคณะสงฆ์อนัมนิกายเอง ทำให้คณะสงฆ์อนัมนิกายไม่เติบโตอย่างที่คาดหวัง” ... พระมหาคณานัมนัธรรมปัญญาธิวัตร (เจริญ กิ่งเจียว), “การบริหาร งานด้านการปกครอง ในภาพรวมไม่ปรากฏว่ามีปัญหาที่ส่งผลในด้านปกครองกับองค์กรและบุคลากรในองค์กร เพราะองค์กรมีสมาชิกน้อย การดูแลทั้งถึง และป้องกันได้อย่างได้ผล มีโครงสร้างด้านการบริหารที่ใช้อยู่ตามมติมหาเถรสมาคมภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๐๕ และแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๓๕ มีการจัดระบบและวางระบบให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันขององค์กรอย่างเหมาะสม” ...

พระมหาคณานัมนัธรรมปัญญาธิวัตร (เจริญ กิ่งเจียว) ... “การปกครองคณะสงฆ์อนัมนิกายแม้ว่าจะเป็นคณะสงฆ์ในพุทธศาสนาแต่เป็นพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ในประเทศไทยมีคณะสงฆ์มหายาน ๒ นิกายเท่านั้นที่รัฐให้การรับรองและอยู่ภายใต้การปกครองของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่มีกฎกระทรวงฉบับ

ที่ ๓ (พุทธศักราช ๒๕๒๐) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๐๕ และกฎกระทรวงฉบับที่ ๔ ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๓๕ ตามทฤษฎีแล้ว คณะสงฆ์อัครนิกายอยู่ในการปกครองสายบังคับบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก โดยมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติรับสนองงานของคณะสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับสมเด็จพระสังฆราชและราชการ ในทางปฏิบัติ สมเด็จพระสังฆราช ได้ให้ความอิสระในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อัครนิกายแก่เจ้าคณะใหญ่ฝ่ายอัครนิกาย ในระดับระบัตบองค์กรในภาพรวมและระดับรองลงมาจนถึงระดับล่าง คือ องค์กรระดับวัด มหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ปฏิบัติต่อคณะสงฆ์อัครนิกายทุกระดับ “คณะสงฆ์อัครนิกายโดยผู้บริหารระดับสูง คือ เจ้าคณะใหญ่มีความเคารพและให้ความนับถือต่อผู้บริหารในองค์คณะมหาเถรสมาคมทุกระดับชั้น”...

พระคณานิยมธรรมเมธาจารย์ (ถนอม เกียนลึก), ... “การบริหารงานของคณะสงฆ์อัครนิกายแม้จะเป็นพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน แต่องค์กรตั้งอยู่ในประเทศไทย จึงมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับพระพุทศาสนาเถรวาทเพื่อหลีกเลี่ยงข้อครหาและความขัดแย้ง จะเห็นได้จากวัตรปฏิบัติ เช่น แต่เดิมพระสงฆ์อัครนิกายฉัน ๓ มื้อ คือ เช้า กลางวัน และเย็น แต่กลับฉันตามเวลาที่พระสงฆ์เถรวาทปฏิบัติฉันเพียง ๒ มื้อ เช้าและเพล ตลอดถึงการหลีกเลี่ยงการถูกต้องตัวอัสตรี และการรับของถวายหรือประเคนจากสตรีโดยใช้ผ้ารองรับ”...

#### ๑.๒ สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการบริหารงานด้านการศาสนศึกษา ...

พระคณานิยมธรรมวิธานาจารย์ (สมาน ว่างเย็น) การศึกษาที่จัดโดยคณะสงฆ์อัครนิกาย คือ “การศึกษาโดยวัด ที่จัดให้พระภิกษุสามเณรและศิษยานุศิษย์วัด และการศึกษานอกวัด คือ การศึกษาแก่ชาวบ้านทั่วไป คือ การศึกษาในรูปแบบการบรรยายธรรม การอภิปราย ในหัวข้อที่เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน”

พระคณานิยมธรรมวุฒาจารย์ (ณรงค์ ตื่นเรียน), คณะสงฆ์อัครนิกายได้ให้การศาสนศึกษาในรูปแบบการศึกษาสงเคราะห์ ผ่านสถาบันการศึกษาหรือการสงเคราะห์บุคคลผู้กำลังศึกษา ดำเนินการ ดังนี้ ๑) ตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ๒) ช่วยพัฒนาสถานการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ๓) ช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา ๔) การให้ความช่วยเหลือบุคคลผู้กำลังศึกษา ที่มีปัญหาด้านทุนทรัพย์ ... “พระสงฆ์อัครนิกายบางรูปบางกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถและรักความก้าวหน้าพยายามที่จะผลักดันให้องค์กรเติบโต จึงเสาะหาช่องทางและแนวทางทางตามกฎหมายรัฐธรรมนูญจะให้ช่องทางไว้”

พระคณานิยมธรรมวิธานาจารย์ (สมาน ว่างเย็น) ... “การศึกษาโดยวัด ที่จัดให้พระภิกษุสามเณรและศิษยานุศิษย์วัด และการศึกษานอกวัด คือ การศึกษาแก่ชาวบ้านทั่วไป คือ การศึกษาในรูปแบบการบรรยายธรรม การอภิปราย ในหัวข้อที่เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน” ...

๑.๓ สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการบริหารงานด้านการศึกษาสงเคราะห์ ... พระคณานิยมธรรมวิธานาจารย์ (สมาน ว่างเย็น), ... “การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือ การศึกษาอื่นนอกจากศาสนศึกษาหรือสถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน”

...

#### ๑.๔ สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการบริหารงานด้านการเผยแผ่ ...

พระสมณานิยมธีราจารย์ (ถาวร มินเือง), “การเผยแผ่หลักพระพุทธธรรมคำสอน ถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ เพื่อปลูกฝังอบรมให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนดี มีศีลธรรมและประพฤติปฏิบัติชอบ การอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเป็น

พลเมืองดีของประเทศชาติ และสั่งสอนให้ผู้เรียนบังเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมก่อให้เกิดความเลื่อมใส ศรัทธา และตั้งตนอยู่ในสัมมาปฏิบัติ ให้เข้าใจถึงหลักเกณฑ์ของพระพุทธศาสนาว่าเป็นศาสนาที่ยังประโยชน์สุขให้เกิดขึ้นกับมวลมนุษยชาติ”

พระบริหารอนัมพรต (บุญชู ตื่นทิน), “คณะสงฆ์อนันนิกายมีแนวคิดในการการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรขององค์กรเพื่อให้องค์กรคณะสงฆ์เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ ให้สอดคล้องกับแนวคิดในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าในอดีตที่ผ่านมาพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองในนานาอารยประเทศเป็นอย่างยิ่ง”

๑.๕ สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการบริหารงานด้านการเผยแผ่ ... พระสมณานัมธีราจารย์ (ถาวร มินเริง), ... “การเผยแผ่หลักพระพุทธธรรมคำสอน ถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ เพื่อปลูกฝังอบรมให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนดี มีศีลธรรมและประพฤติปฏิบัติชอบ การอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสั่งสอนให้ผู้เรียนบังเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมก่อให้เกิดความเลื่อมใส ศรัทธา และตั้งตนอยู่ในสัมมาปฏิบัติ ให้เข้าใจถึงหลักเกณฑ์ของพระพุทธศาสนาว่าเป็นศาสนาที่ยังประโยชน์สุขให้เกิดขึ้นกับมวลมนุษยชาติ”

พระบริหารอนัมพรต (บุญชู ตื่นทิน), ... “คณะสงฆ์อนันนิกายมีแนวคิดในการการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรขององค์กรเพื่อให้องค์กรคณะสงฆ์เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ ให้สอดคล้องกับแนวคิดในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าในอดีตที่ผ่านมาพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองในนานาอารยประเทศเป็นอย่างยิ่ง” ...

องสรภามณธรรส (เดชธร เกวีกขัน) ... “เจ้าอาวาสวัดมีอำนาจหน้าที่เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ได้จำแนกการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส หรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส จะต้องประพฤติ จะต้องปฏิบัติ จะต้องจัด จะต้องทำ อันเป็นภารกิจประจำตลอดเวลาที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส หรือผู้รักษาการเจ้าอาวาส แยกเป็น ๒ ประเด็น ๑) เป็นธุระในการจัดการศึกษาธรรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต ๒) เป็นธุระในการอบรมและสั่งสอนธรรมแก่คฤหัสถ์

๑.๖ สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการบริหารงานด้านสาธารณูปการ ... องสรภามณธรรส (เดชธร เกวีกขัน) “งานสาธารณูปการ” ทั้งองค์การสาธารณูปการและการสาธารณูปการ มีความหมายในการรวมกิจการคณะสงฆ์อย่างเดียวกัน กล่าวคือหมายถึง ๑) การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน ๒) กิจการอันเกี่ยวกับการวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง ๓) กิจการของวัดอื่นๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร ๔) การศาสนสมบัติของวัด

๒. สภาพปัญหาของคณะสงฆ์อนันนิกาย ... สรุปการสัมภาษณ์ ๖ ด้าน ...

๒.๑ สภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานด้านการปกครอง

... องพจนกรโกศล (ไพรัตน์ เหวตี้) ... “สภาพปัญหาทางด้านการปกครอง คณะสงฆ์อนันนิกายในภาพรวมไม่ก่อให้เกิดความวิตกกังวนในองค์กร แต่ปัญหาตามาด้านบุคลากรในระยะยาวมากกว่า เพราะการสืบต่อของศาสนทายาทที่จะรับช่วงภาระงานแต่ละด้านมีปัญหามากกว่า เมื่อมองในระยะยาว เพราะการบวชเพื่อการสืบทอดพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์อนันนิกายไม่เพิ่มขึ้น ในแต่ละปีมีแต่จะลดปริมาณลงด้วยซ้ำ องค์กรจึงมองว่าในระยะยาว พระพุทธศาสนาหายานอนันนิกายในประเทศไทย จะเกิดวิกฤตด้านศาสนทายาทอย่างแน่นอน” วัดในสังกัดคณะสงฆ์อนันนิกายทั่วประเทศ มี ๑๗ วัด และสำนักสงฆ์และที่พักสงฆ์อีก ๕

แห่ง ซึ่งกระจายอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศไทย ภายใต้การบริหารงานที่มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับปัจจุบัน และดำเนินการอย่างสอดคล้องกับสภาพสังคมทั้งภายในและต่างประเทศทั้งสิ้น ...

... องอนนตสรณัญ (ปริชา เกียนกือ) ... “คณะสงฆ์อนัมนิกายในประเทศไทยก่อกำเนิดมาอย่างยาวนานมากกว่า ๒๐๐ ปี อยู่คู่กับสังคมมาอย่างยาวนาน แต่กลับมีวัดเพิ่มขึ้นปริมาณน้อยมาก ปัจจุบันมีวัดอยู่ทั่วประเทศ ไม่ถึง ๒๐ วัด ไม่นับสำนักสงฆ์และที่พักสงฆ์ บุคลากรทางคณะสงฆ์ คือ พระสงฆ์อนัมนิกายทั่วประเทศมีอยู่ประมาณ ๓๐๐ เศษ ในจำนวนนี้เป็นสามเณรบ้าง พระนวกะบ้าง ซึ่งอาจลาสิกขากลับไปใช้ชีวิตฆราวาสได้ทุกเมื่อ ตามเงื่อนไขทางสังคม จึงเป็นปัญหาว่าในระยะยาวจะไม่มีศาสนทายาทด้านพุทธศาสนาฆราวาสอนัมนิกายและจะเกิดวิกฤติทางบุคลากรในภาพรวม” ...

๒.๒ สภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานด้านการศาสนาศึกษา ...

องอนันตสรณาท (ประดิษฐ์ อีสี่) ... “ปัญหาที่สืบเนื่องมาจากการลดลงอย่างต่อเนื่องของบุคลากรขององค์กร ยังผลให้ส่งผลกระทบต่อมาถึงระบบการศึกษา เพราะเมื่อไม่มีผู้บวชเพิ่มการศึกษาด้านศาสนาศึกษาขององค์กรก็ไม่เพิ่มต่างก็จะหยุดอยู่กับที่ ไม่เติบโตหรือเพิ่มขึ้นในด้านคุณภาพและปริมาณ ที่ผ่านมาการศึกษาของคณะสงฆ์อนัมนิกายมีแต่การศึกษาที่จัดโดยคณะสงฆ์ให้วัดที่มีศักยภาพดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ฉบับปัจจุบัน มีผู้เรียนไม่มาก เพราะจำนวนบุคลากรน้อย นักเรียนก็น้อย” ...

๒.๓ สภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานด้านการศาสนาสงเคราะห์

องปลัดธรรมปัญญาวิวัตร (สมพูน มินหลัก), ... มีปัญหาสำคัญ ๓ ด้าน คือ ... “ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรครูคือ การขาดแคลนครูประจำการและการขาดประสิทธิภาพในการทำงานของครู ปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหาร คือ ผู้บริหารบางสถานศึกษาขาดภาวะผู้นำและปัญหาเกี่ยวกับ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่มีไม่เพียงพอ แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่มีข้อเสนอแนะดังนี้ ปัญหาเกี่ยวกับครู ควรแจ้งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดหาครูให้เพียงพอ และต้องพัฒนาครูให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหาร ควรพัฒนาให้ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและปัญหาด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์และเทคโนโลยี ควรมีการจัดหาให้เพียงพอและวางแผนการใช้ให้ใช้ได้อย่างคุ้มค่า มาตรฐานด้านกระบวนการ มีการจัดการเรียนการสอนที่ยังไม่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ขาดการนิเทศ ติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง มีการบริหารจัดการที่ไม่เป็นระบบ” ...

องธรรมธรเอนก เกียนหลาก ... การดำเนินการบริหารกิจการเกี่ยวกับงานด้านการศาสนา สงเคราะห์ของคณะสงฆ์อนัมนิกาย สืบเนื่องมาจาก ๑) รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีนโยบายสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์ที่ชัดเจนและต่อเนื่องเช่นการสนับสนุนงบประมาณ โดยเฉพาะโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนโดยแท้จริง และเป็นการอบรมต่อเนื่องตั้งแต่วัยเยาว์ คณะสงฆ์อนัมนิกายมีความพร้อมบางวัด แต่ไม่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณที่เพียงพอ ๒) วัดควรเป็นแหล่งเรียนรู้ของเยาวชนและประชาชนเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชนโดยเป็นศูนย์กลางประสานวิทยากรช่วยอบรมประชาชนด้านการอาชีพ ตัวอย่างเช่นหลายๆ วัดในสังกัดคณะสงฆ์อนัมนิกายได้ดำเนินการอยู่ หรือจัดห้องสมุดชุมชน และพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ศาสนาธรรมศาสนาปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาตามอัธยาศัย กลับไม่ได้รับความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น รัฐบาลหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสังคมและชุมชน

องปลัดแดง อีตู ... “การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาประชากรของประเทศให้เป็นกำลังคนที่มีคุณภาพประสิทธิภาพในการรักษาความมั่นคงของชาติอย่างยิ่ง และสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติอย่างยิ่ง ซึ่งบทบาทพระสงฆ์อนัมนิกาย ได้ทำหน้าที่จัดการศึกษาและให้การศึกษาแก่คนไทยตั้งแต่อดีตมา

เมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้นสภาพการณ์ต่างๆ เปลี่ยนไปทำให้บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ลดลง คงเหลือแต่การศึกษาสงเคราะห์เท่านั้น การศึกษาสงเคราะห์คือการให้การสงเคราะห์แก่รัฐในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน”

องปลัดปานชัย เกียนหงือ ... “การตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษาให้เป็นไปตามกุศลเจตนาของวัดทั้งหลายที่มีกำลังและสามารถจะจัดทำได้ พระสงฆ์เห็นความจำเป็นที่บุตรหลานของประชาชนในท้องที่ของวัดนั้นจะต้องมีโรงเรียนให้เรียน ช่วยกันชักชวนนาประชาชนช่วยสร้างโรงเรียนขึ้นในวัดเพื่อให้บุตรหลานของชาวบ้านได้เล่าเรียน รัฐบาล ให้สงฆ์ให้ช่วยรับภาระจัดโรงเรียนและเป็นครูสอน นับเป็นการศึกษาสงเคราะห์ของวัดและพระสงฆ์ ตั้งแต่แรกที่รัฐเริ่มจัดการศึกษา แต่ปัญหา คือ ไม่มีบุคลากรรองรับที่ชัดเจน แผนการบริหารอย่างเป็นระบบ”

#### ๒.๔ สภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานด้านการเผยแผ่

องสมุห์วิเชียร เกียนฮี้ ... สภาพความเป็นจริง คือ “คณะสงฆ์อนัมนิกาย ไม่สามารถบริหารจัดการให้สมบูรณ์ทั้งด้านคุณภาพและปริมาณได้ เพราะปัจจัยหลายด้าน ทั้งภายในและภายนอก ปัจจัยภายใน คือ บุคลากร งบประมาณ และผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักวิชาการระดับสากล ปัจจัยภายนอก คือ พุทธศาสนิกชนที่นับถือพระพุทธศาสนาหายากแบบอนัมนิกายที่เป็นชาวไทยแท้ๆ ไม่มีมากพอ ที่มีอยู่ปัจจุบันจะเป็นลักษณะผสม นับถือทั้งแบบมหายานจีนิกายและมหายานอนัมนิกาย”

#### ๒.๕ สภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานด้านสาธารณูปการ ...

พระคณานิยมธรรมเมธาจารย์ (ถนอม เกียนถิก) ... สภาพปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์อนัมนิกายในด้านสาธารณูปการปัจจุบัน แบ่งได้ ๓ เรื่อง คือ

๑) ปัญหาเกี่ยวกับการบูรณะและพัฒนาวัด

๒) ปัญหาการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ

๓) ปัญหาการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด และการบริหารงานสาธารณูปการของเจ้าอาวาสหรือวัดตามพระธรรมวินัย

พระคณานิยมธรรมวุฒาจารย์ (ณรงค์ ตันเรียน) ... ปัญหาการพัฒนาสิ่งปลูกสร้างในวัดอนัมนิกายเพื่อให้เกิดความสุขหรือสัปปายะ ๔ อย่าง ตามหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาทั้งเถรวาทและมหายาน คือ ๑) ปัญหาการพัฒนาเสนาสนะ หรือ อาวาสสัปปายะ หมายถึงที่อยู่เป็นที่สบาย คือ ทำให้วัดเป็นอารามที่ร่มรื่นร่มเย็นเป็นรมณีสถานเจริญตาสบายใจแก่ผู้พบเห็น พัฒนาให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ ๒) ปัญหาการพัฒนาเรื่องอาหารให้เกิดสัปปายะ อาหารตามปกติที่คณะสงฆ์อนัมนิกายฉัน คือ อาหารเจ หรืออาหารมังสะวิรัต ที่ไม่มีเนื้อสัตว์เจือปน เป็นอาหารประเภทผักเป็นส่วนใหญ่ การจัดสวัสดิการเรื่องอาหาร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคม ซึ่งยึดถือปฏิบัติมาแต่ครั้งอดีต แต่ปัจจุบันกลับมีค่านิยมปฏิบัติในเรื่องการขบฉันให้สอดคล้องกับพระสงฆ์ฝ่ายเถรวาท ที่ฉันอาหารตามสภาพสังคม คือประชาชนทานอย่างไร พระสงฆ์ก็ฉันอย่างนั้น ยกเว้นอาหารที่เจือด้วยเนื้อต้องห้ามตามพระธรรมวินัย ๑๐ ชนิด ก็เป็นอันถูกต้อง ไม่ผิด “ในความเป็นจริง คณะสงฆ์อนัมนิกาย เป็นพระสงฆ์ในพุทธศาสนาหายาก แนวปฏิบัติในพระพุทธานุญาตด้านการขบฉันของพระสงฆ์จะไม่ฉันอาหารที่ทำจากเนื้อสัตว์ทุกชนิด แต่ไม่อาจทำได้ เพราะการปฏิบัติเช่นนั้นจะไม่เกิดความสะดวกกับผู้ที่มีจิตศรัทธา พระสงฆ์อนัมนิกายจึงต้องปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับสภาพสังคมส่วนรวม ทั้งที่ขัดหลักการอย่างสิ้นเชิง”

องพจนกรโกศล (ไพรัตน์ เหวตี้) ... ๓) การพัฒนาองค์กรด้านบุคคลให้เกิดทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่าแก่องค์กร เพื่อให้มีบุคคลสัปปายะ ให้ครบวงจร ตามหลักพุทธศาสนา “บุคคลเป็นที่สบายบางแห่งไม่คำนึงถึงเรื่องบุคคลภายในวัด หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัด คนวัดแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ ภิกษุ

สงฆ์ สามเณร อุบาสกอุบาสิกา และเด็กวัด วัดใดดี หรือไม่ดี ดูได้จากบุคคล ๔ ประเภทนี้ สาธารณูปการจึงควรคำนึงถึงบุคคล ๔ ประเภทนี้ โดยการจัดอยู่ที่อยู่อาศัยของบุคคลแต่ละประเภทให้เหมาะสมตามสถานภาพของแต่ละบุคคลไม่ให้ปนกันนั้น คณะสงฆ์อนัมนิกายไม่อาจทำได้ เพราะเกิดปัญหาขาดบุคลากรและผู้สืบทอด”

พระคณานัมนิธรรมเมธาจารย์ (ถนอม เกียนลึก) ... ๔) ปัญหาการพัฒนาวัดในสังกัดคณะสงฆ์อนัมนิกาย แบบครบวงจร เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านธรรมอย่างสมบูรณ์แบบและครบวงจร เพื่อให้วัดเป็นแหล่งรวมธรรม แบบธรรมสัปายะ มีจุดมุ่งหมาย คือเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม โดยการบริหารงานด้านการสาธารณูปการ จะเน้นในส่วนบำรุงรักษาวัดและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี เป็นหน้าที่ของผู้บริหารวัดและคณะสงฆ์โดยตรง “งานในส่วนนี้ รัฐและพุทธบริษัทจะต้องอุปถัมภ์ ไม่ว่าจะงานด้านการก่อสร้างหรือการบูรณะรักษาเสนาสนะของพระสงฆ์อนัมนิกาย โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสทุกรูปต้องมองเห็นความสำคัญการจัดทำแผนแม่บทการก่อสร้าง และรู้จักวิธีการบริหารงาน กลับไม่มีแผนและเป้าหมายที่ชัดเจน ทำอย่างไม่เป็นเอกภาพและทิศทาง”

๒.๖ สภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานด้านสาธารณสงเคราะห์ ...

... องค์กัจจบุสสุ ทันติว ... ปัญหาการสาธารณสงเคราะห์นี้ คือ ปัญหาการจัดสร้างเพื่อประโยชน์อันก่อให้เกิดผลต่อสาธารณะ เช่น การสร้างโรงพยาบาล การสร้างถนน การสร้างศาลา การสร้างอาคารเรียน การสร้างสถานีดารวจ เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วยังเป็นการจัดหาสิ่งของ หรือวัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้สำหรับสถานศึกษา หรือสถานที่อื่นใดที่เป็นของสาธารณะ พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนามหายานอนัมนิกาย ประสบปัญหาที่มีปัจจัยหลัก ๒ ด้าน คือ “ปัจจัยภายในไม่มีบุคลากรที่มีขีดความสามารถเพียงพอต่อการระดมทุนและจัดการกับรูปแบบการก่อสร้างให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน การก่อสร้างปัจจุบันมีสิ่งที่เป็นปัญหาหลายด้าน เช่น ค่าวัสดุอุปกรณ์ที่มีราคาสูง ค่าแรง ค่าสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง”

๓. ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อกระบวนการบริหารกิจการของคณะสงฆ์อนัมนิกายในประเทศไทย ๖ ด้าน ... พระมหาคณานัมนิธรรมปัญญาวีร (เจริญ กิ่งเขียว) ...

๑) ด้านการบริหารงานด้านการปกครอง ... ปัญหากระบวนการด้านการบริหารงานด้านการปกครอง คณะสงฆ์อนัมนิกาย เป็นคณะสงฆ์เล็ก ที่อยู่ภายใต้การบริหารคณะสงฆ์เถรวาท ใช้พระราชบัญญัติการบริหารคณะสงฆ์ฉบับเดียวกับ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์เถรวาท พุทธศักราช ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๓๕ และมีกฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติ คือ กฎกระทรวงฉบับที่ ๓ พุทธศักราช ๒๕๒๐ ว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ต่างนิกาย “ปัจจุบันการปกครองแบ่งเป็นวัดและองค์กรการปกครอง ประกอบด้วย ๑) กองเลขานุการ มีหน้าที่ดูแลด้านศาสนกิจ การบริหารการปกครอง การรักษาผลประโยชน์ทางการคณะสงฆ์อนัมนิกาย ๒) กองจริยศึกษา มีหน้าที่อบรมศีลธรรมและจริยธรรมต่อพุทธบริษัท ๓) กองธุรการ ทำหน้าที่ด้าน งานธุรการ การติดต่อประสานงานกับองค์กรภายนอกและภายใน ที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์อนัมนิกาย ๔) กองศาสนาสงเคราะห์ มีหน้าที่ในการวางแผน และกำหนดนโยบายให้กับองค์กรคณะสงฆ์อนัมนิกาย ๕) กองศาสนสมบัติ ดูแลและรับผิดชอบงานเกี่ยวกับศาสนสมบัติกลาง ผลประโยชน์ของวัดและองค์กรที่วัดเกี่ยวข้องดูแล ๖) การเผยแผ่ ทำหน้าที่งานด้านการเผยแผ่ กำหนดกลยุทธ์งานนโยบายอย่างรัดกุมและเป็นระบบ ๗) กองพัฒนาการ ทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารวัด จัดการวัด ขอพระราชทานวิสุงคามสีมา ควบคุมงานเกี่ยวกับการก่อสร้าง ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยเป็นระเบียบ และถูกต้องตามพระราชบัญญัติทางคณะสงฆ์และกฎหมายบ้านเมือง”

... พระคณานิมนตรมเมธาจารย์ (ถนอม เกียนลัก) ... สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในคณะสงฆ์อัมมิกาย การด้านการปกครอง ในภาพรวมไม่ได้แตกต่างจากคณะสงฆ์ฝ่ายเถรวาทมากนัก เพราะระบบการบริหาร คณะสงฆ์อัมมิกาย แบ่งตามพระราชบัญญัติ สภาพปัญหาคือ

๑) พระสงฆ์บางรูปขาดการศึกษาไม่เข้าใจหลักปริยัติและหลักการปฏิบัติ และการขาดความพร้อมที่จะปฏิบัติภารกิจทั้ง ๖ ด้านของคณะสงฆ์อัมมิกาย

๒) พระสงฆ์อัมมิกายขาดการพัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อรู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม อันจะส่งผลต่อศักยภาพในการอบรมพัฒนาจิต การเผยแผ่ศาสนา ธรรมแก่ศาสนิกชน เช่น ด้านการบริหาร ด้านกฎหมาย กฎระเบียบของสงฆ์ เป็นต้น

๓) ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์อัมมิกายควรปรับปรุงยุคให้เหมาะกับยุคสมัย แต่คงไว้ซึ่งหลักศาสนาธรรม ซึ่งในส่วนนี้คณะสงฆ์และองค์กรมีความพร้อมพอสมควร แต่ติดขัดอยู่ที่ คณะสงฆ์ฝ่ายเถรวาท เพราะเป็นผู้กุมนโยบายในภาพรวม

... พระคณานิมนตรมวิธานาจารย์ (สมาน ว่างเขียน) ... ในภาพรวม การปกครองคณะสงฆ์อัมมิกาย ในประเทศไทยไม่มีปัญหาที่จะสร้างความร้าวฉานหรือแตกแยกได้ เพราะเป็นองค์กรที่มีขนาดเล็ก ทั่วประเทศมีพระสงฆ์ประมาณ ๑๐๐๐ กว่าๆ การบริหารองค์กร จึงเป็นไปในลักษณะเติบโตแบบขั้นตอน ไม่ก้าวกระโดด แต่สิ่งที่องค์กรต้องมาคิดและทบทวน คือ “ในระยะยาว จะสร้างความมั่นคงให้กับองค์กรอย่างไร เพราะเกี่ยวพันถึงการลดลงของประชากรที่จะเข้ามาบวชในพุทธศาสนา ในรอบหลายๆ ปีที่ผ่านมา มีผู้เข้ามาบวชในพุทธศาสนาอัมมิกายน้อยมาก บางวัดไม่มีคนบวชเลย มีแต่เจ้าอาวาสที่แก่ชรารูปเดียว ต้องทำหน้าที่ทุกอย่างในวัด”

... พระคณานิมนตรมจุฑาจารย์ (ณรงค์ ดิ่นเรียน) ... ปรากฏการณ์ที่สร้างความสั่นคลอนให้กับ องค์กรทางศาสนานิกายมหายานฝ่ายอัมมิกายในประเทศไทยที่วิกฤตกังวลอย่างมาก คือ “การลดลงของพระ เณร โดยเฉพาะสามเณรที่จะเป็นศาสนทายาทสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา ในลำดับต้นๆ ได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง แม้มีเข้ามาบวชบ้าง แต่อยู่ได้ไม่นานก็ลาสิกขา เพราะติดการศึกษาภาคบังคับ และสิ่งยั่วยุทางสังคม”

... พระสมณานิมนตรมธรรมาจารย์ (ถาวร มินเอง) ... ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ (มาตรา ๖) ได้ให้ความสำคัญในบทบาทของสถาบันศาสนากับการพัฒนาคนไทย เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการ ดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขสถาบันศาสนาในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีสิทธิจัด การศึกษาขั้นพื้นฐานได้ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แต่ในความ เป็นจริงพระราชบัญญัตินี้ยังมีบางมาตราที่สร้างความหวาดกลัวให้กับผู้ปกครอง และพระสงฆ์ในท้องถิ่น เกี่ยวกับการไม่ให้เยาวชนบุตรหลาน ได้เรียนตามที่กฎหมายกำหนด คือ ๑๒ ปี จึงจะพ้นเกณฑ์ ทำให้ พระสงฆ์ในท้องถิ่นถูกคุกคามจาก เจ้าหน้าที่ และครูบางคนที่มีทัศนคติไม่ดีกับศาสนาพุทธและครูที่ไม่ได้เป็น ชาวพุทธ แม้ว่าคณะสงฆ์อัมมิกายมีโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ตามพระราชบัญญัติและสามารถให้สามเณร เข้าเรียนได้ก็ตาม”

... พระสมณานิมนตรมธรรมาจารย์ (ถาวร มินเอง) ... จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบการบริหารงาน ด้านการปกครอง ส่งผลและเป็นอุปสรรคการบริหารจัดการเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์อัมมิกาย คือ การสืบเนื่องจากสภาพปัญหาข้างต้น ส่งผลให้เกิดอุปสรรคอย่างมาก ต่อการเจริญเติบโตของพุทธศาสนา นิกายมหายานในประเทศไทย โดยเฉพาะคณะสงฆ์ฝ่ายอัมมิกาย เพราะผู้บริหารหลายๆ ท่านที่มีความรู้ ความสามารถแต่ขาดโอกาสและขาดปัจจัยสนับสนุน “องค์กรทางคณะสงฆ์อัมมิกาย ต้องต่อสู้และได้รับ

แรงเสียดทานจากสังคมภายนอกอย่างต่อเนื่อง ทั้งทางด้านศรัทธาและความยอมรับจากสังคมไทย เพราะสภาพการเมืองการปกครองของประเทศที่เปลี่ยนแปลงตลอดถึงระบบการเมืองที่แตกต่างกัน ถูกเหมารวมว่าเป็นพระญวน พระจีน ไม่มีความสัจย์ชื่อเหตุการณ์เหล่านี้แม้ไม่ลุกลามใหญ่โตแต่ก็สร้างความสั่นคลอนในหมู่ศรัทธาประชาชนอย่างมาก พระสงฆ์หลายรูปหมดกำลังใจที่จะต่อสู้และที่สุดก็ยุติบทบาทตัวเอง การบริหารการปกครองด้านต่างๆ ถูกกำหนดโดยองค์กรทางคณะสงฆ์ฝ่ายเถรวาทเท่านั้น คณะอำนวยการได้แต่รับนโยบายและปฏิบัติตามเท่านั้น”

... พระบริหารอนัมพรต (บุญชู ตื่นทิน) ... ในความเป็นจริง “พระสงฆ์สามเณรในสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ในกายใด มีความสำคัญเท่าเทียมกันเพราะต่างทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณให้กับสังคม เป็นเสมือนแรงงานที่ช่วยพัฒนาทั้งบ้านวัดและโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้า ตลอดถึงคนในสังคมให้ให้เจริญอกงามในทางที่ดี ทั้งกายและใจ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์พร้อมสร้างสังคมที่สมบูรณ์”

... พระสมณานัมธีราจารย์ (ถาวร มินเือง) ... “กรอบขอบข่ายของการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องบริหารตนเอง การบริหารงานขนาดเล็กๆ จนถึงการบริหารงานในองค์กรขนาดใหญ่ และประเทศชาติ บ้านเมือง แม้แต่องค์กรระดับโลก สรุปประมวลที่กรอบของสัมมาวาทยามะในอริยมรรคมีองค์ ๘ ประการคือ มีการป้องกัน ไม่ว่าสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ย่อมประสบกับปัญหาอุปสรรค อันตราย ทุกข์ภัย โรค จนถึงข้าศึกศัตรู ทุกคนได้ศึกษาเรียนรู้กันมากบ้างน้อยบ้าง ปัญหาอุปสรรคเหล่านี้ มีเป็นอันมากที่ยังไม่เกิด แต่มีเค้าว่าจะเกิด ที่ในความเป็นจริงจะต้องเกิดขึ้นในวันใดวันหนึ่ง ทุกคนจะต้องตระหนักมีความตื่นตัว พยายามป้องกันปัญหา อุปสรรคเหล่านั้นที่ยังไม่เกิด เพื่อไม่ให้เกิดขึ้น หรือแม้จะเกิดขึ้นแต่รู้เท่าทันถึงปัญหาเหล่านั้นจะสามารถลดความรุนแรงของปัญหา อุปสรรคที่กำลังเกิดขึ้นลงไปในรูปแบบของการรู้เท่าทันถึงความจริงที่ปรากฏในขณะนั้นๆ หลักการสำคัญในขั้นนี้คือหลักของอินทรียสังวร การสำรวจระวางในการสัมผัสอารมณ์ทางประสาทสัมผัส คือ ตา หู จมูก ลิ้นกาย และใจ ก็ที่ต้องระวางมากอย่าให้จิตอ่อนไหวด้วยอำนาจ ความรัก ความชัง ความกลัว ความเขลาในอารมณ์นั้นๆ”

## ๒) การบริหารงานด้านการศาสนศึกษา ...

... อองสรภณมธุรส (เดชธร เกวีกขัน) ... งานด้านศาสนศึกษาเป็นงานที่คณะสงฆ์และองค์กรโดยเฉพาะองค์กรที่เป็นวัดในด้านภาระและหน้าที่เจ้าอาวาสจะต้องทำให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีมีการจัดตั้งสถานที่เรียนและส่งเสริมการเรียนการสอนต่อพระภิกษุสามเณรที่สนในในการเรียนทั้งด้านบาลีและนักธรรม ยังความพอใจให้บังเกิด ย่อมพยายาม ปราบปรามความเพียร ย่อมประคองจิตตั้งไว้ เพื่อความตั้งอยู่ไม่ให้ส่ายสวุ่น เพื่อความเจริญยิ่งไพบูลย์ มีขั้นเต็มเปี่ยม แห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ย่อมยังความพอใจให้เกิดขึ้น ย่อมพยายามปราบปรามความเพียร ประคองจิตตั้งไว้ “การศึกษาเกี่ยวกับพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี ในส่วนของคณะสงฆ์อำนวยการ การเรียนการสอนไม่ได้มีหลักสูตรต่างหาก แต่อาศัยหลักสูตรกลางของกรมการศาสนา ที่ปัจจุบัน คือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยมีหน่วยงานรองรับ คือ แม่กองธรรมสนามหลวงและแม่กองบาลีสนามหลวง ส่งผลให้การศึกษาปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลีลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะพระภิกษุสามเณรที่เข้าสอบ มีแต่รายชื่อ ขาดสอบเสียมาก เป็นสถิติที่พบอย่างต่อเนื่องทุกปี มีพระเณรขาดสอบมากกว่าเข้าสอบเรือนหมื่น การศึกษาแผนกบาลีก็เช่นกัน คณะสงฆ์อำนวยการไม่มีสำนักเรียนเป็นของตัวเองที่ผ่านมาก็ได้แต่ส่งพระภิกษุสามเณรในสังกัดไปศึกษายังสำนักต่างๆ มีการสอบได้บ้างแต่ไม่มาก และมีพระเปรียญแต่ไม่สูง”

**อองพจนกรโกศล (ไพรัตน์ เหวต)** ... อุปสรรคด้านกระบวนการบริหารงานด้านการศาสนศึกษา ... สืบเนื่องจากการสภาพปัญหาการลดลงของพระภิกษุสามเณรอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การศึกษาของบุคลากรในองค์กรได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่อง ... “พระเณรลดลง การศึกษาของคณะสงฆ์อำนวยการใน



ภาพรวม จึงได้รับผลอย่างต่อเนื่อง บางวัดไม่มีผู้เรียนและไม่มี การสืบสานด้านการเรียนอย่างสม่ำเสมอ ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สืบเนื่องจากการที่มีพระราชบัญญัติทางการศึกษา และสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง การให้บุตรหลานได้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ของพุทธศาสนิกชน มีน้อยลง ที่บวชก็อยู่จำพรรษาไม่เกิน เดือน หรือ ๑๕ วัน ลาสิกขา การบวชเพื่อสืบสานศาสนาหรือเป็นศาสนทายาทเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา นั้นมีไม่มาก และลดลงอย่างต่อเนื่อง ในรอบหลายๆ ปีที่ผ่านมา “สิ่งที่เป็นอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ การศึกษาของคณะสงฆ์อันมีนิกาย และคณะในภาพรวม คือการที่ขาดการบวชเรียนจากเยาวชนและผู้ตั้งใจ บวช แม้จะมีพระเณรบวชอยู่แต่เมื่อสอบประวัติและลักษณะนิสัยแล้วพบว่าพื้นฐานประวัติส่วนตัวตัวไม่ดี บวชเพราะมีคดีมีความเดือดร้อน เกร ครอบครัวยังต้องการให้บวชเพื่อจะได้ใช้หลักธรรมมาขัดเกลากิเลสให้ เบาบางและมีนิสัยความประพฤติดีขึ้น ในส่วนของสามเณรก็มาจากครอบครัวแตกแยก มีปัญหา สามเณรมี นิสัยเกร วัดต้องขัดเกลากอย่างหนัก บางคนก็ได้ผลแต่บางคนก็ไม่ประสบผลต้องปล่อยให้กลับไปคือให้ลา สิกขากลับภูมิลำเนาเดิม ซึ่งเป็นภาระหนักกับสังคมที่ต้องยอมรับบุคคลเหล่านี้ และเกิดปัญหาสังคมอย่างไม่มีที่สิ้นสุด”

องอนตสรภัญ (ปรีชา เกียนกือ) สภาพปัญหาด้านการบริหารงานเกี่ยวกับศาสนศึกษาซึ่ง การศึกษาสงฆ์ถูกแยกออกจากระบบการจัดการศึกษาสำหรับประชาชนโดยสิ้นเชิง โดยที่รัฐจัดให้อยู่ในความ ดูแลของกรมการศาสนาและมหาเถรสมาคม ด้วยเหตุที่ผู้เรียนอยู่ใน ภิกษุภาวะ แม้จะเป็นหลักสูตรเดียวกับการ ศึกษาสำหรับบุคคลทั่วไป เช่น “หลักสูตรพระปริยัติธรรมศึกษา แผนกสามัญศึกษาที่ตาม เป็นต้น โครง การสร้างการบริหารการศึกษาเช่นนี้จึงก่อให้เกิดปัญหาทางการศึกษาของคณะสงฆ์ในด้านต่างๆ เนื่องจากการ จัดการศึกษาไม่ใช้ภาระหน้าที่หลักของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและมหาเถรสมาคมเหมือนเช่น กรมอื่นๆ หากพิจารณาโครงสร้างการบริหารการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ จะเห็นความแตกต่าง ระหว่างการจัดการศึกษาของขรวาสและการศึกษาสงฆ์อย่างชัดเจน เพราะในหน่วยงานระดับกรม ๑๔ หน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาจำแนกตามระดับอย่าง ชัดเจน ๗ หน่วยงาน และเน้นเฉพาะการศึกษาของขรวาส ไม่ได้เน้นระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ มีเพียง พระราชบัญญัติโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญเท่านั้น แต่ในความจริงยังมีหลายอย่างต้องเสริมสร้าง และพัฒนา ให้สอดคล้องกับสภาพสังคม ตลอดถึงการพัฒนาด้านบุคลากรและองค์กรในภาพรวม หากไม่ พัฒนาอย่างครบวงจร จะมีเพียงใบประกาศนียบัตรเท่านั้นแต่ผู้จบไม่อาจมีองค์ความรู้ที่สมบูรณ์เช่น การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี แม้มีกฎหมายรับรองคุณวุฒิเทียบเท่าระดับชั้น ต่างๆ แต่ไม่ อาจใช้องค์ความรู้ได้เพราะวุฒิที่รับรองกับองค์ความรู้มันต่างกันอย่างสิ้นเชิง”

### ๓) การบริหารงานด้านการศึกษาสงเคราะห์ ...

... พระคณานิมนตรมวุฒาจารย์ (ณรงค์ ตันเรียน) ... การเรียกประเภท สถาบันการศึกษาว่าเป็นโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศูนย์ หรือสถาบันนั้นมิได้เป็นข้อกำหนดตายตัวว่า ชื่อใด จัดการศึกษาระดับสูงหรือต่ำกว่ากันเสมอไป เช่น โรงเรียนนายเรือจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรเป็นสถาบันการศึกษาสำหรับผู้บริหารระดับสูงจากกระทรวงและหน่วยงานที่ สำคัญยิ่งของชาติ “การกำหนดระดับของสถานศึกษาจึงต้องดูภารกิจ และหลักสูตรของสถานศึกษานั้นเป็น สำคัญ ปัจจุบัน ประชาชนส่วนใหญ่ในทุกท้องถิ่นมีโอกาสศึกษาและแสวงหาความรู้ได้เสมอ ผู้ที่สำเร็จ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา และมีคุณสมบัติครบ ตามที่กำหนด สามารถศึกษาในมหาวิทยาลัยเปิด เช่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยวิธีการศึกษาบทเรียนด้วยตนเองเอง ประกอบการใช้สื่อประสม เช่น แถบบันทึกเสียงวิทยุ และโทรทัศน์ เป็นต้น บางมหาวิทยาลัยก็มี โครงการ ศึกษาต่อเนื่อง และจัดการฝึกอบรม เพื่อให้หน่วยงานและผู้ประกอบวิชาชีพต่างๆ มีโอกาสพัฒนาความรอบ

รู้อยู่เสมอ นอกจากนี้สื่อมวลชน เช่น วารสาร หนังสือพิมพ์ รายการวิทยุ และโทรทัศน์ ทางการศึกษา อีกทั้งแหล่งวิทยาการในชุมชน เช่น พิพิธภัณฑ์ หอสมุด หอศิลป์ และศูนย์สถานต่างๆ ล้วนเป็นแหล่งให้ความรู้ที่ประชาชนสามารถเข้าไปศึกษาได้อย่างกว้างขวาง ผู้ที่ต้องการฝึกฝนงานอาชีพด้านต่างๆ เช่น งานเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ การถนอมอาหาร งานช่าง งานประดิษฐ์ หรืองานบริการ ก็อาจจัดกลุ่มสนใจเพื่อศึกษากับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ ได้ ประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งพัฒนาประเทศในทุกด้าน และการศึกษาเป็นกระบวนการอย่างหนึ่ง ที่ทำให้คนมีความรู้ ความสามารถเพียงพอต่อการเป็นผู้สร้างความเจริญ และการเป็นผู้รับการเปลี่ยนแปลงของสังคม การศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ซึ่งปรากฏผลเด่นชัดทางวัตถุ และการศึกษายังเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาสังคม วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ซึ่งเน้นหนักทางคุณธรรมและคุณภาพของประชาชน”

... **องสตุทบทวร** (ชาติชัย เขียวคัง) ... สภาพปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาสงเคราะห์ ในภาพรวม คณะสงฆ์อนัมนิกาย คือ การขาดบุคลากรที่จะเป็นตัวแทนของคณะสงฆ์ในองค์กรเข้าไปสอนวิชาที่เกี่ยวกับศีลธรรมจริยธรรม ตลอดถึงวิชาที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาทั้งที่เป็นเถรวาทและมหายานอย่างถูกต้อง มีแต่ครูสอนที่เป็นคฤหัสถ์ ที่เป็นอดีตพระสงฆ์ มากกว่า “ซึ่งปัญหาที่ตามมาคือ ไม่สามารถลือให้นักเรียนเข้าใจในหลักธรรมของพุทธศาสนาได้อย่างลึกซึ้ง วิชาเหล่านี้แม้ผู้สอนจะเก่งและมีความสามารถเพียงใด ก็ไม่มีความซึ้งและศักดิ์สิทธิ์ เพราะขาดความเคารพซึ่งกันและกันด้านคุณธรรมและศีลธรรม เรียนเพื่อรู้แต่ขาดหลักการในการปฏิบัติที่ถูกต้องและสมบูรณ์”

พระบริหารอนัมพรต (บุญชู ดินทิน) ... เมื่อมองจาก พุทธปณิธาน จะพบความจริงว่า “การบริหารจัดการด้านการศึกษาดำเนินการตามแนวพุทธศาสนาจัดว่า สำคัญและขาดไม่ได้คือการบริหารจัดการของพระพุทธศาสนาทุกอย่างจะมารวมอยู่ที่คน สังเกตตอนที่พระพุทธเจ้าทรงปรารภปัญหาของชาวโลก ก่อนที่จะเสด็จออกผนวชทรงมองไปที่สัตว์โลกเป็นหลักในสัตว์โลกนั้นเองทรงเน้นไปที่คน”

... **องพจนกรโกศล** (ไพรัตน์ เหวดดี) ... อุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานด้านการศึกษาสงเคราะห์ ... เกี่ยวกับอุปสรรคด้านกระบวนการบริหารจัดการงานด้านศาสนสงเคราะห์ ซึ่งเป็นงานที่สืบเนื่องมาจากสภาพปัญหา ซึ่งเป็นภาระตามกฎหมายอาศรัยสงเคราะห์ เครื่องมือสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์นี้ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ซึ่งถือเป็นนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของชาติครั้งแรกที่มีสภาพเป็นพระราชบัญญัติ อันมีผลปฏิบัติยิ่งกว่านโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมา การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งในการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ เป็นวิธีการหนึ่งในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของการศึกษา โดยเน้นกระบวนการประกันคุณภาพของกระบวนการบริหารและการให้บริการทางการศึกษาทั้งระบบ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดเกิดความมั่นใจในคุณภาพของผู้ที่สำเร็จ การศึกษาและเชื่อถือในคุณภาพของโรงเรียน เนื่องจากสภาพแวดล้อมของการศึกษาในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี เป็นปัจจัยที่ทำให้สังคมเรียกร้องให้สถานศึกษาผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพ ควบคู่ไปกับการให้บริการทางการศึกษา “แต่ข้อเท็จจริง คือ พระราชบัญญัติฉบับนี้ก็มีผลที่สร้างความตกต่ำทางคุณภาพและปริมาณทางการศึกษาให้กับคณะสงฆ์อย่างมาก เพราะเป็นการบังคับให้เยาวชนที่มีใจที่จะบวชเพื่อศึกษาเล่าเรียน กลับทำไม่ได้ เพราะต้องศึกษาให้ผ่านเกณฑ์ หรือ ตามเกณฑ์ และตามข้อบังคับของพระราชบัญญัติฉบับนี้ ส่งผลโดยตรงกับองค์กรคณะสงฆ์อนัมนิกาย เพราะขาดเยาวชนบวชเรียน และไม่มีผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง”

... **องสรภามธรรส** (เดชธร เกวีกัน) ... ปัญหาการไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงเพราะเป็นเรื่องยากจะยอมรับได้ของบุคคลโดยทั่วไป ... “เพราะการเปลี่ยนแปลงหมายถึง การสูญเสียลักษณะเดิมที่

เป็นอยู่ ทั้งยังบอกไม่ได้ว่าดีขึ้น หรือเลวลง เพราะในขณะที่เปลี่ยนนั้นผลยังไม่ปรากฏ ดังนั้น จึงมักจะได้ยิน คำพูดที่กล่าวออกมาเสมอสำหรับผู้ที่ไม่ชอบความเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะในหมู่นักบริหารด้วยกันที่มีแนวคิด แบบอนุรักษ์นิยมมักจะพูดว่า “เราก็ออยู่ของเราดีแล้วอยู่อย่างนี้ก็ดีแล้วดีขึ้นไปทำไมที่มาอยู่ที่นี่ก็เพราะไม่ ต้องการเปลี่ยนไปไหนนี่แหละ” หากกล่าวในแง่การบริหารเชิงรุก เชิงกลยุทธ์ศาสตร์ เพื่อรับกับสถานการณ์ ในโลกอนาคตที่กำลังไล่ล่าแล้วทั้ง ที่อยู่อย่างเดิมไม่เปลี่ยนนี่แหละ ในที่สุดบุคคลหรือองค์กรนั้นๆ จะถูกบีบ จากสังคมหรือจากองค์ประกอบของโครงสร้างอื่นที่เปลี่ยนไป อาจไม่มีที่ให้สำหรับเขานั่นคือ ผลจากการไม่ เปลี่ยน ไม่ทันความเคลื่อนไหว เปรียบเหมือนการเล่นหมากรุกที่เราล้อมกรอบไว้ ไม่เดินก็ไม่ได้ เดินก็ถูก กินแน่ เขาเรียกหมากรุกเข้าตาจน เข้าข่ายอยู่ก็ไม่ได้ไปก็ไม่ได้ เพราะการไม่ยอมเปลี่ยนในระดับบริหารหรือ แนวคิดก้าวหน้าเพื่อรับมือกับโลกอนาคต”

๔) การบริหารงานด้านการเผยแผ่ ... องวินัยธรรีรยุทธ เกียนคาย ... “สภาพปัญหา เกี่ยวกับการเผยแผ่ของคณะสงฆ์อนัมนิกาย มีข้อแตกต่างจากคณะสงฆ์เถรวาท เพราะที่ผ่านมา พระสงฆ์ อนัมนิกาย ไม่เคยได้รับนิมนต์เทศออกรายการวิทยุและไม่ได้มีโอกาสเทศออกรายการโทรทัศน์ เช่นกัน จากที่กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการด้านคลื่นวิทยุชุมชน คณะสงฆ์อนัมนิกายจึงได้รับโอกาสจัดตั้งสถานวิทยุ ชุมชนเป็นของตนเอง และออกอากาศรายการธรรมที่เป็นมหายานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้พุทธศาสนิกชนได้ รับรู้รับทราบกิจกรรมต่างๆ ของพุทธศาสนาพุทธมหายานมากขึ้น และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มศรัทธาและความเจริญ ทางศาสนาได้อีกทาง ในภาพรวม” ...

... องปลัดธรรมปัญญาธิวัตร (สมพุฒ มินหลัก) ... สภาพปัญหาแม้จะไม่ร้ายแรง เพราะชาว พุทธในประเทศไทยส่วนมากจะเป็นเถรวาท แต่ในภาพรวมเพื่อพระสงฆ์เถรวาทเกิดวิกฤตศรัทธาจากพุทธ บริษัท ก็จะส่งผลในภาพรวมหลายอย่างต่อพระสงฆ์มหายานเช่นกัน “พระสงฆ์อนัมนิกาย มีแนวคิดและ ยุทธศาสตร์ที่จะเผยแผ่พุทธศาสนาออกสู่นานาชาติ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ชาวเวียดนามได้ อพยพไปตั้งรกรากอยู่เป็นจำนวนมาก คนเหล่านี้ยังมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธรูปและเหนียว แน่นมั่นคงในพุทธศาสนาแต่ติดขัดที่กฎระเบียบของรัฐที่ออกมาแล้วไม่ส่งเสริมสนับสนุนให้คณะสงฆ์อนั นิกาย ได้แสดงบทบาททางสังคมที่เด่นชัด ทุกอย่างยึดโยงอยู่กับคณะสงฆ์เถรวาทเป็นส่วนใหญ่ ปัญหา งาน ด้านการเผยแผ่จึงมีไม่มากและไม่ร้ายแรง เพียงแต่ขาดบุคลากรที่จะทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ไม่มี มากพอ มี สถานีวิทยุกระจายเสียงแต่ขาดผู้เทศออกอากาศ ที่มีก็น้อยไม่กี่รูป ทำอยู่ในวงแคบและจำกัด เพราะต้องทำ หน้าที่อื่นๆ ด้วย”

... อุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานด้านการเผยแผ่ ... สืบเนื่องมาจากการเผยแผ่ที่มี ปัญหา จึงส่งผลให้เกิดอุปสรรคต่อการบริหารจัดการ เพราะไม่มีบุคลากร ที่จะทำหน้าที่ และสร้างรูปแบบ การเผยแผ่ที่เด่นชัด ... องวินัยธรรีรยุทธ เกียนคาย ... “ปัจจุบันพระเถรที่บวชในคณะสงฆ์อนัมนิกาย มี จำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง เป็นเงื่อนไขประการหนึ่งที่ไม่สามารถทำให้องค์กรคณะสงฆ์อนัมนิกายเติบโตได้ อย่างต่อเนื่อง เป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งต่อการเจริญเติบโตขององค์กร แม้ว่าองค์กรคณะสงฆ์อนัมนิกายมีมา นานในประเทศไทย มากกว่า ๒๐๐ ปี แต่กลับมีวัดในคณะสงฆ์อนัมนิกายไม่ถึง ๓๐ วัด พระเถรในนิกายมี สถิติไม่ถึง ๕๐๐ รูป” ... องวินัยธรรีรยุทธ เกียนคาย ... “ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ซึ่งเกี่ยวข้องใน ภาพรวมต่ออุปสรรคของการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยภายใน คือ องค์กรคณะสงฆ์อนัมนิกายเองที่ ขาดบุคลากรที่มีคุณภาพในการเผยแผ่ ปัจจัยภายนอก คือ ในประเทศไทยมีศาสนิกที่นับถือพุทธศาสนา มหายานอย่างจริงๆ มีสัดส่วนและเปอร์เซ็นต์น้อยมาก และมีถูกแบ่งจากคณะสงฆ์นิกายมหายานเอง เพราะ มหายานในประเทศไทยมี ๒ องค์กร คือ มหายานแบบญวน และมหายานแบบจีน ทั้งสองนิกายแม้ปฏิบัติไม่ แตกต่างกันแต่สังคมไทยมีค่านิยมและยอมรับพุทธศาสนาแบบเถรวาทมากกว่า”

### ๕) การบริหารงานด้านสาธารณูปการ ...

... องวินัยธรธีรยุทธ เกียนคาย ... สภาพปัญหา เกี่ยวกับการงานด้านสาธารณูปการ คณะสงฆ์อนัมนิกายเผชิญ คือ “ปัญหาการขาดแหล่งทุนสนับสนุนอย่างเป็นระบบ วัดซึ่งเป็นสถานที่สำหรับอยู่ประจำของพระภิกษุสามเณร และใช้เป็นแหล่งพักพิงชั่วคราวสำหรับประชาชนผู้เดือดร้อนได้ กลับประสบปัญหาเพราะคณะสงฆ์อนัมนิกาย แม้จะอยู่ในเมืองไทยมานาน มากกว่า ๒๐๐ ปี กลับมีวัดและสำนักสงฆ์ไม่ถึง ๒๐ วัดทั่วประเทศ และมีพระเณรประมาณ ๓๐๐ องค์ ซึ่งต่างจากศาสนาอื่นอย่างมากมายมหาศาล และศาสนิกก็มีจำกัด ที่มีอยู่ปัจจุบัน คือ ชาวไทยเชื้อสายจีน ที่เป็นชาวไทยเชื้อสายญวนหรือเวียดนาม โดยตรงมีไม่มาก แม้มีก็ได้สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีแบบดั้งเดิม นับศาสนาอื่น ที่เป็นพุทธก็เป็นพุทธแบบเถรวาทมากกว่าที่เป็นชาวพุทธแบบมหายานโดยตรง”...

... องปลัดธรรมปัญญาธิวัตรสมพุด มินหลับ ... งานสาธารณูปการ เป็นงานอาสา เป็นงานที่ต้องใช้คนที่จิตใจอาสา และมีใจรักอย่างแรงกล้า จึงจะทำได้ “บุคลากรระดับผู้บริหารขององค์กรคณะสงฆ์อนัมนิกาย ทั่วประเทศมีอยู่ประมาณไม่เกิน ๒๐ รูป ในจำนวนนี้เป็นทั้งผู้บริหารระดับวัดและดับองค์กรทำงานทุกประเภท รวมทั้งงานด้านการเผยแผ่ด้วย และงานสาธารณูปการเกี่ยวข้องกับงานด้านการก่อสร้าง และการบริหารงานด้านการศึกษา แต่ด้วยเงื่อนไขทางองค์กรที่ขาดบุคลากร ส่งผลให้งานด้านนี้ด้อยและขาดคุณภาพอย่างสิ้นเชิง”...

... องวินัยธรธีรยุทธ เกียนคาย ... “งานเกี่ยวกับสาธารณูปการที่เป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการความเจริญขององค์กร คือ เงิน คน และปัจจัยแวดล้อมด้านพุทธศาสนิกชนที่เป็นชาวพุทธแบบมหายานจริงๆ ในโลกมีพุทธศาสนิกชน มากเป็นอันดับ ๓ ของโลก และพุทธศาสนิกชนที่เป็นมหายานจะมากที่สุด แต่พุทธศาสนิกชนเหล่านี้ ไม่ได้อยู่ในเมืองไทย กระจายอยู่ทั่วไปในโลก สัดส่วนศาสนิกที่เป็นมหายานในประเทศไทยจริงๆ ไม่มากมายเลย”

... องพจนกรโกศล (ไพรัตน์ เหวตี้) ... “ลึงคอันตรายคือการที่ภิกษุ สามเณร มีเมีย มีลูก คือหมายความว่า แม้ครองเพศบรรพชิต แต่พฤติกรรมแบบชาวบ้าน ประกอบอาชีพ เลี้ยงลูก เลี้ยงเมีย ลักษณะนี้คือ ลึงคอันตราย ซึ่งก็เริ่มมีปรากฏแล้ว อย่างเช่นในญี่ปุ่น เกาหลี”

### ๖) การบริหารงานด้านสาธารณสงเคราะห์ ...

องปลัดธรรมปัญญาธิวัตร (สมพุด มินหลับ) ... การสาธารณสงเคราะห์เป็นการแสดงออกถึงบทบาทของภิกษุสงฆ์ ในด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคล และสาธารณสงเคราะห์ โดยมีภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ เพราะภิกษุสงฆ์เป็นศูนย์กลางเชื่อมประสานระหว่างคนจนกับคนรวย ปัจจัยที่ได้รับบริจาคมา ภิกษุสงฆ์ ก็ใช้ทำประโยชน์เป็นสาธารณกุศลและช่วยเหลือบุคคล ผู้ขาดแคลนและด้อยโอกาสดังกล่าวแล้ว การสาธารณสงเคราะห์ เป็นการจัดให้การสงเคราะห์ ในด้านต่างๆ แก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายกทายิกาของวัด หรือประชาชนทั่วไปวัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคมวัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้าน และบ้านอยู่ได้ ก็ต้องพึ่งวัดวัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใด เรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ทางวัดจะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือการสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัด และเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัด จะสามารถจัดได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติที่ว่าวัดเป็นของประชาชนเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลตามประเพณีของชาวบ้านของวัดภิกษุสงฆ์ สามเณร ในวัดอันมีเจ้าอาวาสเป็นหัวหน้าปกครองดูแล รักษาวัด มีหน้าที่ให้ความสะดวกแก่ประชาชน ในการทำบุญบำเพ็ญกุศลทั้งที่บ้านและวัด หรือที่อื่นใดในหมู่บ้าน ตำบลที่ตั้งวัดนั้นและหน้าที่จัดการสาธารณสงเคราะห์อื่นๆ แก่ประชาชน ในส่วนที่อยู่ในสมณวิสัยที่น่าจะจัด

ได้ “ที่ผ่านมางานด้านนี้ ของคณะสงฆ์อนัมนิกาย ดำเนินการไปในลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่เป็นเอกภาพ เพราะไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน วัดหรือพระสงฆ์รูปใดมีศัถยภาพก็ทำ และทำตามความสะดวกและความถนัดที่ตนเองทำได้ เพราะการขาดบุคลากรที่จะเป็นผู้และผู้บริหารงานด้านนี้อย่างเด่นชัด” ...